

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.12.37>

УДК 330.3

В. С. Лисюк,

к. е. н., докторант, Університет «КРОК»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3805-6937>

ЧИННА МОДЕЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ – ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ РІВНЯ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНСТИТУТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ВЛАДИ

V. Lysyuk,

PhD in Economics, Doctoral candidate, «KROK» University

THE CURRENT MODEL OF THE UKRAINIAN ECONOMY – A REFLECTION OF THE LEVEL OF QUALITY OF PUBLIC ADMINISTRATION OF ECONOMIC POWER INSTITUTIONS

В статті розглядається чинна модель української економіки і вплив на неї інститутів економічної влади. Економічна модель передбачає спрощене представлення економічних процесів та зв'язків між ними за допомогою відносно невеликої кількості факторів. Моделі розвитку національної економіки вирізняються за напрямками розвитку і будуються з урахуванням особливостей соціально-економічних умов країни, державного регулювання економіки, стратегій соціально-економічного розвитку тощо.

В Україні склалася державно-монополістична модель економіки, яка базується на провідній ролі в суспільстві різноманітних олігархічних груп, які

монополізували державну власність і спеціалізуються переважно на експорті сировини.

Недоліки функціонування чинної моделі української економіки віддзеркалює недостатньо високу якість інституціоналізації публічного управління. Формування конкурентоздатної інноваційної економіки потребує реформування системи публічного управління.

The article examines the current model of the Ukrainian economy and the influence of economic power institutions on it. The economic model provides for a simplified representation of economic processes and the relationships between them using a relatively small number of factors. Models of national economic development are distinguished by development directions and are built taking into account the peculiarities of the country's socio-economic conditions, the state of the economy, transformation processes, state regulation of the economy, strategies of socio-economic development, the country's competitive advantages, its traditions, etc.

Ukraine has developed a state-monopoly model of the economy, which is based on the leading role of various oligarchic groups in society, which have monopolized state property and specialize mainly in the export of raw materials.

Coming to power, one oligarchic clan replaces another, seizing and redistributing state property. The model of state-monopoly capitalism poses the greatest threat to our state, because its essence is based on the inequality of society with its inherent principles of corruption and anti-morality.

A socio-economic system has emerged that operates not according to officially established norms and laws, but according to informal rules and “concepts.” This system is characterized by widespread corruption, significant development of the shadow economy, and the predominance of non-market mechanisms in economic processes.

The high level of shadow economy in Ukraine indicates that economic power institutions only imitate the fight against corruption on paper.

Ukraine's economy is corrupt. Corruption in Ukraine is a systemic phenomenon that covers all levels of society, it is a symbiosis of political and economic corruption. A vivid manifestation of political corruption is the development of mafia, oligarchic lobbying. Despite the adopted anti-corruption laws, the creation of anti-corruption institutions, no significant results have been achieved.

The shortcomings of the current model of the Ukrainian economy reflect the insufficient quality of institutionalization of public administration. The full-scale Russian military aggression has revealed problems in the economic management system, incompetence, low professionalism of institutions, inability to forecast and justify management decisions, take into account possible risks, costs and benefits of their adoption for business, consumers, and society.

The formation of a competitive innovative economy requires reforming the public administration system. A clear division of functions between economic power institutions and their responsibility for actions will contribute to improving the quality of management of the national economy and, as a result, the effective implementation of economic policy.

Ключові слова: монополізм, олігархізація, приватизація, тіньова економіка, корупція, інститути економічної влади.

Keywords: monopoly, oligarchization, privatization, shadow economy, corruption, institutions of economic power.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Світовий досвід засвідчує, що ефективний розвиток економіки в розвинених країнах залежить від якості інституціоналізації публічного управління. Чіткий розподіл функцій між відповідними інститутами економічної влади, фінансова та адміністративна відповідальність за їх виконанням, компетентність, професіоналізм, самостійність в обґрунтуванні та прийнятті управлінських

рішень, стратегічне прогнозування наслідків від їх реалізації сприятимуть ефективному розвитку економіки.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню чинної моделі української економіки, причин її формування та збереження присвячено багато наукових публікацій. Зокрема, представляють інтерес публікації Радіонової І., Усік В., Малого І., Міненко М. та інших.

Формування цілей статті (постановка завдання). У дослідженнях вітчизняних науковців недостатньо розкривається зв'язок між функціонуванням чинної моделі української економіки та економічної влади, якість інституціоналізації управління. Метою статті є обґрунтування необхідності поліпшення якості функціонування інститутів економічної влади, поліпшення алгоритму їх дій, взаємозв'язку між ними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинна модель української економіки є монополізованою (олігархізованою), корупційною, з недостатньо розвиненою переробною промисловістю. Монополізм – це сукупність явищ, зумовлених винятковим становищем окремих господарюючих суб'єктів, ланок господарства, що призводять до завоювання економічної влади, обмеженням та усуненням конкуренції. Монопольне становище дає змогу господарюючому суб'єкту впливати на процес формування цін, диктувати їх [1; 478-479].

В ринковій економіці монополії стали підсумком зростання рівня усуспільнення виробництва. В основі побудови українських монополій було закладено принцип монополізму радянського типу, де існування в галузі аналогічних підприємств вважалося формою марнування ресурсів, а не умовою змагання. Отже, монополія розглядалася як своєрідний ідеал ефективності виробництва. Ігнорування такої галузевої структури виробництва прирікало реформування багатьох галузей за ліберального сценарію на плачевний результат [2; 69].

Картелізація стає найпоширенішою формою монополізму в Україні. Картель у вітчизняному законодавстві визначається як антиконкурентні

узгоджені дії та належить до категорії заборонених відповідно до букви закону. В світовій практиці картелі заборонені в зв'язку з тією шкодою, яку вони завдають ефективності використання ресурсів і споживанню.

Формою картелізації на українських товарних ринках є обмеження випуску продукції та фіксація ціни для збільшення сукупного прибутку галузі й кожної з фірм, що уклали картельну угоду. Усвідомлюючи, що діючи одноосібно фірма-олігополіст отримує набагато менше прибутку, ніж у картельній змові, учасники такого типу ринку вдаються до порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Картелізація стримує розвиток інституту конкуренції, перешкоджає економічному зростанню національної економіки та її конкурентоспроможності. Негативні наслідки картелізації за критерієм їх впливу на споживачів, виробників товарів та послуг та суспільство в цілому візуально подано на рис. 1.

Рис. 1 Наслідки картелізації національної економіки

АМК як інститут економічної влади повинен обмежувати створення нових картельних угод, контролювати їх діяльність. Законом України «Про захист економічної конкуренції» встановлено наступні види відповідальності за зловживання монопольним (домінуючим) становищем.

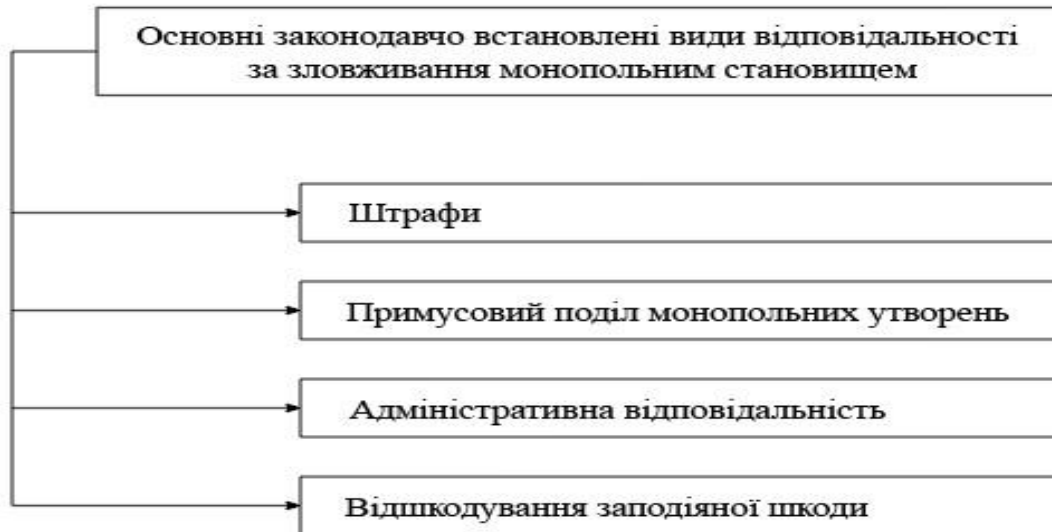

Рис. 2 Основні законодавчо встановлені види відповідальності за зловживання монопольним становищем

Джерело: сформовано автором за джерелом: [3]

Протидія картелізації передбачає ранжування антимонопольних заходів та виокремлення пріоритетних завдань впливу на структуру ринку, на діяльність суб'єктів господарювання. За дослідженням І.Ф. Радіонової зв'язок та ступінь пріоритетності об'єктів антимонопольного регулювання наведено на рис. 3.

На жаль, результати антимонопольної політики свідчать про низьку ефективність антимонопольного комітету як інституції економічної влади. Проведені дослідження засвідчили про стан зростання олігопольних та ознакою домінування ринків. Натомість частка ринків з конкурентною структурою знижувалася. Динаміка частки монополізованих ринків характеризувалася то зростанням, то зниженням.

Рис. 3. Ранжування напрямів антимонопольного регулювання за пріоритетністю

Джерело: сформовано за джерелом: [4:146].

Під ринками з ознаками домінування розуміються ринки, на яких частка найбільшого суб'єкта господарювання становить понад 35%, олігопольні, – де частка трьох найбільших суб'єктів господарювання перевищує 50%, п'яти – 70% [5; 256]. Проте АМК України відповідним рішенням може визначати монопольне підприємство, частка якого на ринку відповідного товару не перевищує 35% [6].

Не принесла очікуваних позитивних змін в розвитку конкурентного середовища проголошена урядом приватизаційна реформа. Інститути економічної влади, відповідальні за її проведення, здійснювали її без науково розробленої стратегії приватизації. Не був складений перелік підприємств, які підлягали приватизації, не розроблені етапи приватизації з покроковим алгоритмом її реалізації, правила для нових власників, в руки яких переходили приватизовані підприємства. Не був складений перелік

державних підприємств стратегічного призначення, які взагалі не повинні підлягати приватизації. На законодавчому рівні не був прийнятий закон «Про захист прав власності».

При проведенні приватизаційних реформ не були враховані стартові умови для їх проведення, не розраховані можливі ризики, втрати та вигоди для бізнесу, споживачів, суспільства в короткостроковому та довгостроковому періодах, не обґрунтовані ресурси.

Приватизаційна реформа розпочалася з приватизації великих підприємств. Натомість, світовий досвід свідчить, що масову приватизацію великого виробництва слід розпочинати тільки після формування стійкої верстви дрібного і середнього бізнесу. Саме ця соціальна верства здатна була акумулювати засоби і досвід для участі у приватизації великого виробництва і забезпечити тим самим його більш ефективне функціонування і розвиток.

Приватизація підприємств радянського типу мало що змінювала у передумовах для індивідуального відтворення. Зміна формально-правового статусу підприємства не могла змінити його природу і реальну мотивацію в нових інституціональних умовах. Поведінка нових власників, яким за безцінь дісталися колишні радянські підприємства, зовсім не співпадала з основними положеннями «теорії фірм». Вони не тільки не розробляли стратегії підвищення ефективності роботи підприємства, але й руйнували виробничий потенціал, який їм дістався, шляхом порушення закономірностей індивідуального відтворення. У тих же випадках, коли нові власники підприємств намагалися перенести на свої фірми принципи менеджменту характерні для господарюючих суб'єктів ринкової економіки, вони виявляли, що підприємства не могли асимілювати ці принципи через їх відторгнення самим менеджментом підприємства, оскільки не була здійснена корпоратизація цих підприємств.

На жаль, в ході проведення реформ не був створений потужний ефективний малий та середній бізнес. Держава й досі не стимулює підприємницьку активність. Незважаючи на те, що нині до малого та

середнього бізнесу відносять більше ніж 90% підприємств, однак їх реальний внесок у ВВП лише близько 11%, в той час як в Польщі – до 50% ВВП, у Данії суб'єкти малого бізнесу кожного року створюють 80% національного продукту, в Італії – 60%. Причому слід зазначити нерівномірність їх розвитку за регіонами України. Так, у Дніпропетровській, Харківській, Одеській областях частка цих підприємств коливається в межах 7-8%, Львівській, Запорізькій, Київській – на рівні 5%, в той час як в Рівненській, Закарпатській, Житомирській, Сумській, Волинській, Черновецькій, Луганській не перевищує 2%. [7].

На заваді розвитку малого та середнього бізнесу в Україні мають місце наступні обмеження:

по-перше, витрачання багато часу на проходження офіційних процедур для започаткування власного бізнесу і отримання ліцензій, дозволів, проходжень перевірок тощо. Якщо у країнах ЄС витрачається на це 16 днів, в Угорщині – 4, Албанії – 5, Румунії та Молдові – 10 днів, то в Україні – 27 днів, тобто майже місяць;

по-друге, значні грошові витрати для проходження дозвільних процедур;

по-третє, значні обсяги витрат, що пов'язані з ліквідацією підприємства;

в-четвертих, зростання цін і вартості адміністративних послуг під час реєстрації власності;

в-п'ятих, недоліки в податковому обслуговуванні, зростання кількості виплат і часу на сплату податків, які є надмірними. Порівняно з країнами ЄС, кількість часу, витраченого на підготовку податкових документів в Україні майже в 3 рази вище [8].

Слід відмітити, що кредитні умови не дозволяли отримати бізнесу кредити в комерційних банках в зв'язку з високою відсотковою ставкою за кредитуванням. Власних же коштів у малого та середнього бізнесу для розширення свого бізнесу було недостатньо.

Усунення цих недоліків сприятиме розвитку малого бізнесу і, як наслідок, демонополізації економіки, формуванню реального конкурентного середовища.

Держава як інституція недостатньо приділяє уваги до розробки та впровадження новітніх інноваційних технологій. За даними Світового банку витрати на дослідження та розробки складають в Швейцарії, Швеції, Австрії, Німеччині, Данії більше як 3% до ВВП; Бельгії, Фінляндії, Франції, Нідерландах, Норвегії, Ісландії – більше 2% до ВВП; Великої Британії – майже 2% до ВВП. На жаль, витрати на дослідження та розробку в Україні складають менше 0,5% ВВП [9].

Управління чинної моделі української економіки здійснюється за правилами, нормативами, стандартами, які склалися у надрах планової економіки, яка характеризувалася суворими формальними правилами, склалася могутня система неформальних інститутів, яка спиралася на своєрідні «ринкові» норми, які успішно компенсували її дефіцити, дисбаланси та інші перешкоди на шляху здорової економічної активності. Існували ринкові відносини, не підкріплені відповідними правовими інститутами, функціонувало безліч як схованих, так і напівлегальних ринків, які використовували товарообмін в обхід обов'язкових планів. Вигідні угоди укладалися всюди, однак вони не спиралися на скільки-небудь тривалі і стійкі відносини і реалізували головним чином короточасні інтереси учасників. Тут був відсутній головний інститут, необхідний для будь-якої нормальної угоди і здатний сприяти повній реалізації потенціалу її сторін, – договірне (контрактне) право. Натомість, тіньова економіка в командній системі управління сприяла збереженню упорядкованості і стійкості системи, мала доповнюючий і компенсаційний характер.

Цей неформальний інститут приймався і владою, яка добре розуміла корисність схованих ринків для планової економіки, але не допускала їх легалізації як формального інституту. Неформальні інститути, які визначають характер дій громадян, фірм, організацій, владних структур

позначаються в інституціональній теорії терміном «рутини». Неформальні норми і правила змінюються у міру формування альтернативних моделей поведінки організацій і індивідумів, зв'язаних з новим сприйняттям ними вигод і витрат.

Подібна «двозначність», подвійний стандарт суттєво зміцнювалися в суспільній свідомості і продовжували діяти і після виникнення нових інститутів на початку ринкових реформ. Практика подвійних стандартів підтримувалася сформованими групами інтересів. Ослаблення державності й механізмів управління, інертність і нездатність радянської номенклатури середньої ланки йти на перетворення призвели до того, що реформи набували напівстихийного характеру. Результатом реформ стало трансформування інститутів відповідно до інституціональної матриці:

- бюрократизм перетворився на волюнтаризм з одночасною тенденцією до «дифузії» інститутів;
- відомчість і місництво – у пізньофеодальний сепаратизм;
- блат – у широкомасштабну корупцію;
- тіньовий сектор – у напівкримінальну форму організації господарського життя;
- суб'єкти тіньового сектору легалізуються в політико-господарську владу, яка трансформувалася в права власності [10; 153].

В результаті склалася соціально-економічна система, яка стала жити не за законами, а за «поняттями», пронизувана тотальною корупцією, функціонуванням великого сектору тіньової економіки, з переважанням неринкового сектору.

Тіньова економіка стала реакцією на невизначеність розвитку, на швидко сформовані формальні інститути, на протиріччя між ними – новими господарчими інститутами й державою, яка не стала зміненним економічним суб'єктом, а залишається надеконічним утворенням.

Тіньова економіка, з одного боку, використовує породжені нею неплатежі й бартер для одержання нелегальних доходів, з іншого –

підживлює неринковий сектор, пропонуючи йому різні схеми перерозподілу фінансових потоків і контролю над власністю.

Відсутність неформальних норм відповідних ринковій економіці – зокрема легалізму стала глибинною причиною тінізації, наслідки якої:

- закритість суспільства, розділення його на окремі сфери впливу;
- відчуженість окремих господарчих суб'єктів від суспільства, відсутність можливості сформувати суспільний інтерес;
- ослаблення дії права;
- а отже, – ще більша невизначеність.

Результати проведених МВФ досліджень у 21 країні світу свідчать, що середній рівень тіньової економіки складає майже 28%. Україна знаходиться за рівнем тінізації економіки в діапазоні 40%-50%. Рівень тінізації економіки України більше як в 1,5 рази перевищує середній рівень тінізації. Цей показник є тільки нижче порівняно з Азербайджаном та Грузією відповідно в 1,3 та 1,2 рази [11; 14-15]

Високий рівень тінізації української економіки свідчить, що інститути економічної влади, зокрема, податковий інститут, митниця, правоохоронні органи, новостворені інститути по боротьбі з корупцією імітують тільки на папері боротьбу з цим явищем.

Економіка України є корупційною. Корупція в Україні – це системне явище. Незважаючи на прийняті антикорупційні закони, створення антикорупційних інститутів суттєвих результатів не досягнуто. Законодавчі документи лишилися лише формальними документами, а антикорупційні інститути перетворилися в залежні від влади інститути і лише імітували начебто боротьбу з корупцією. За соціологічними дослідженнями суспільство висловило недовіру до антикорупційних інститутів НАЗК, НАБУ на рівні 70%, Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі – 69%, Вищому антикорупційному суду – 68%, що свідчить про недієвість цих інститутів [12].

Згідно із Законом України «Про запобігання корупції», корупція – це зловживання службовим становищем з корисливими цілями, тобто корупція стосується як державних і місцевих чиновників, так і менеджменту в бізнесі [13]. Одержання хабарів чиновниками і виведення бізнесом коштів з легального обігу на шкоду інвестиціям у розвиток підприємства – це ланки одного порочного ланцюга.

Корупція в Україні – це системне явище, яке охоплює всі прошарки суспільства. За 2020р. показники України в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index — CPI) склали 33 бали зі 100 можливих і отримала 117 місце зі 180 країн у списку CPI [14].

Корупція в Україні – це симбіоз політичної та економічної корупції. Яскравим проявом політичної корупції є розвиток мафіозного, олігархічного лобізму. Основними технологіями політичного лобізму в Україні стають:

- підкуп депутатів за «правильне» голосування. Переговори за «правильне» голосування ведуться з керівником фракцій чи партійної групи. Якщо керівники вирішують, що їхня фракція підтримає законопроект або відхилить пропозицію, рядовим депутатам нечасто доводиться відступати від «генеральної лінії» фракції;

- «найм» кількох депутатів, за допомогою яких на розгляд ВРУ подається законопроект, який вони публічно відстоюють щодо необхідності його прийняття;

- «купівля» низки публікацій потрібного спрямування у пресі. Розрахунок робиться на те, що депутати під час розгляду великої кількості законопроектів та участі у політичних баталіях не звернуть уваги на всі деталі законопроекту, що виноситься на розгляд. Як правило, така схема використовується під час просування через парламент рішень у сфері, в якій більшість народних депутатів не компетентна.

- «завоювання» політичними партіями національного бізнесу;
- організація пропагандистських кампаній через ЗМІ;
- мітинги та страйки;

- проведення конференцій, форумів за участю представників влади;
- психологічний тиск на депутатів;

переважання методів лобіювання через Кабінет Міністрів та Адміністрацію Президента.

Уряд, в особі відповідних інститутів економічної влади досі не прийняв Закон про формування цивілізованого лобізму, не розробив механізм його здійснення.

Повномасштабна воєнна російська агресія засвідчила повний хаос в системі управління економікою, некомпетентність, низький професіоналізм інституцій, невміння прогнозування, обґрунтування прийняття управлінських рішень, врахування можливих ризиків, витрат та вигод від їх прийняття для бізнесу, споживачів, суспільства.

Прийняття державного бюджету, який є імплементацією програми дій уряду в цифровому виразі на 2024р. був розрахований урядом на основі їх прогнозування щодо закінчення війни влітку, хоча передумов для закінчення воєнних дій не було.

Слід відмітити, що уряд працює без розроблення і прийняття Парламентом економічної програми. Верховна Рада, змінюючи розміри податкових ставок, здійснює це без їх обґрунтування та прорахунків наслідків.

Податкова та банківська системи не стимулюють розвиток бізнесу, підприємницької активності. Кредитування реальної економіки відсутнє. Банківська система отримує мега-прибутки, які, до речі, не обкладаються податками, за рахунок операцій з військовими облігаціями.

Інститути економічної влади не є самостійними в прийнятті та розробці управлінських рішень. Проведені дослідження свідчать, що замість розвитку демократизації в підсумку отримали посилення авторитарного управління.

За даними дослідження Світового банку за ефективністю роботи уряду найвищі показники мають Швейцарія (2,01), Гонконг (КНР, 1,93), Нова Зеландія (1,89), Норвегія (1,86), Данія (1,85), найнижчі – Сомалі (-2,22), Лівія

(-1,70), Північна Корея (-1,63), близькі до України – Алжир (-0,51), Кірібаті (-0,50), Боснія і Герцеговина (-0,54).

За якістю регуляторної політики найвищі – Сінгапур (2,26), Нова Зеландія (1,95), Великобританія (1,86), Фінляндія (1,83), Ірландія (1,81), найнижчі – Північна Корея (-2,34), Лівія (-2,24), Туркменістан (-2,09), Венесуела (-1,86), Близькі до України Гайана (-0,55), Мозамбік (-0,49), Гондурас (-0,40).

За показниками боротьби з корупцією найвищі – Нова Зеландія (2,29), Фінляндія (2,28), Норвегія (2,26), Данія (2,23), Швейцарія (2,17), найнижчі – Екваторіальна Гвінея (-1,83), Південний Судан (-1,71), Лівія (-1,69), схожі з Україною – Гвінейська республіка (-0,97), Мавританія (-0,91).

За показниками верховенства права найвищі – Данія (2,04), Швеція (2,04), Норвегія (2,02), Нова Зеландія (2,0), найнижчі – Сомалі (-2,34), Венесуела (-1,99), Південний Судан (-1,83), схожі з Україною позиції займають Алжир (-0,83), Аргентина (-0,80), Ліван (-0,79) [9].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Отже, виявлені в процесі дослідження суттєві недоліки функціонування чинної моделі української економіки віддзеркалюють недостатньо високу якість інституціоналізації публічного управління.

Формування конкурентоздатної інноваційної економіки потребує реформування системи публічного управління. Чіткий розподіл функцій між інститутами економічної влади, введення фінансової та адміністративної відповідальності за їх виконанням, запровадження правил, норм відповідно до вимог ЄС сприятиме поліпшенню якості управління національної економіки і, як наслідок, ефективної реалізації економічної політики.

Література

1. Ващишин А. Монополізм. Економічна енциклопедія. У трьох томах. Т.2. Київ: Академія, 952с.

2. Зверяков М.И. Теоретические проблемы формирования национальной экономической системы: Одесса: Астропринт, 2012, 352с.
3. Закон України «Про захист економічної конкуренції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (Дата звернення 25.09.2024).
4. Радіонова І.Ф., Алімпієв Є.В., Захарова К.Ф., Гарін Б.Б. Макроекономічна політика в макроекономічній стабілізації національної економіки: Київ: Університет економіки та права «КРОК», 2017, 240 с.
5. Базилевич В.Д. Економічна теорія. Політекономія: Київ: Знання-Прес, 2007, 719 с.
6. Завдання та повноваження АМКУ. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/84306> (Дата звернення 25.09.2024).
7. Олійник Н., Бурик Ю. Конкурентоспроможність підприємств як визначальна характеристика ефективності його функціонування. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2018. Вип. 2. С. 3-12. URL: DOI: <https://www.doi.org/10.33108/sepd2018.02.003> (Дата звернення 25.09.2024).
8. Стадник В.В. Структурне – технологічне трансформування промислового сектора економіки України: проблеми і перспективи в контексті євроінтеграційних процесів. *Вісник Хмельницького національного університету*. Серія «Економічні науки». 2015. № 4. Т. 2. с. 84-91. URL: <https://www.elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/1/стадник.1.pdf>
9. Офіційний сайт Світового Банку. URL: [https:// www.worldbank.org](https://www.worldbank.org) (Дата звернення 25.09.2024).
10. Коломієць Г.М. Невизначеність розвитку господарчих систем і їх реформування: Харків. Видавн. центр Харк. нац. ун-ту ім. В.Н.Каразіна, 2004, 255 с.
11. Яременко О.Л. Суперечливий вплив інституційних реформ на функціонування економіки // *Економіка України*. 2018. Вип. 11-12. с.3-18.
12. Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (липень-

- серпень 2021 р.), соціологія. URL:
<http://www.razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-institutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-oriientsatsii-gromadian-ukrainy>
13. Закон України «Про запобігання корупції». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
14. Індекс корупції в 2020 р. URL: <http://www.cpi.ti-ukraine.org/#/>

References

1. Vaschyshyn, A. (2002), "Monopoly", *Ekonomichna entsyklopediia. U tr'okh tomakh* [Economic encyclopedia. In three volumes], vol. 2, Akademiia, Kyiv, Ukraine.
2. Zveryakov, M.I. (2012), *Teoreticheskie problemy formirovaniya natsional'noj ehkonomicheskoy sistemy* [Theoretical problems of the formation of the national economic system], Astroprint, Odessa, Ukraine.
3. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Protection of Economic Competition", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (Accessed 25.09.2024).
4. Radionova, I.F. Alimpiiev Ye.V. Zakharova K.F. and Harin B.B. (2017), *Makroekonomichna polityka v makroekonomichnij stabilizatsii natsional'noi ekonomiky* [Macroeconomic policy in macroeconomic stabilization of the national economy], Universytet ekonomiky ta prava «KROK», Kyiv, Ukraine.
5. Bazylevych, V.D. (2007), "Economic theory", *Politekonomiia* [Political economy], Znannia-Pres, Kyiv, Ukraine.
6. Antimonopoly Committee of Ukraine (2024), "Tasks and powers of AMCU", available at: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/84306> (Accessed 25.09.2024).
7. Olijnyk, N. and Buryk, Yu. (2018), "Enterprise competitiveness as a defining characteristic of the efficiency of its functioning", *Sotsial'no-ekonomichni*

problemy i derzhava, vol. 2, pp. 3-12. DOI: <https://www.doi.org/10.33108/sepd2018.02.003>.

8. Stadnyk V.V. (2015), "Structural and technological transformation of the industrial sector of the economy of Ukraine: problems and prospects in the context of European integration processes", Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky», vol. 4, no. 2, pp. 84-91, available at: <https://www.elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/1/stadnyk.1.pdf> (Accessed 25.09.2024).

9. World Bank (2024), available at: <https://www.worldbank.org>. (Accessed 25.09.2024).

10. Kolomiiets' H.M. (2004), Nevyznachenist' rozvytku hospodarchykh system i ikh reformuvannia [The uncertainty of the development of economic systems and their reformation], Vydavn. tsentr Khark. nats. un-tu im. V.N. Karazina, Kharkiv, Ukraine.

11. Yaremenko, O.L. (2018), "Contradictory influence of institutional reforms on the functioning of the economy", Ekonomika Ukrainy, vol. 11-12, pp. 3-18.

12. Tsentr Razumkova (2021), "Citizens' assessment of government activities, level of trust in social institutions and politicians, electoral orientations of citizens", available at: <http://www.razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy> (Accessed 05 Nov 2024).

13. Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (Accessed 05 Nov 2024).

14. Transparency International Ukraine (2020), "Corruption index in 2020", available at: <http://www.cpi.ti-ukraine.org/#/> (Accessed 05 Nov 2024).

Стаття надійшла до редакції 16.11.2024 р.